
Olvasáskutatás

94/322

ANKUDOWICZ, Janusz: Social mechanisms for forming the culture of reading = Polish Libr. Today. 2.vol. 1993. 59-61.p.

Az olvasáskultúrát alakító társadalmi mechanizmusok Lengyelországban*Olvasási szokások; Szakirodalom -szociológiai [forma]*

A lengyel társadalom olvasási szokásainak szociológiai elemzése a politikai és gazdasági rendszerváltozást követő időszakban. A szerző részletesebben is kitér bizonyos tényezőkre, amelyek a társadalom magatartását korábban befolyásolták a kulturális szférában, és amelyek hatásai máig érezhetők. A könyv szerepét ebben a széles összefüggésben tárgyalja. Hangsúlyozza az új elit kialakításának szükségességét, ami elősegíthetné a jobb olvasási szokások kialakulását a mai társadalomban, amely a jelentősen megváltozott társadalmi-gazdasági helyzet következtében újfajta kihívásoknak van kitéve.

(Autoref.)

**INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS,
-MEGJELENÍTÉS
ÉS -TERJESZTÉS**

Információhordozók általában

Lásd 299

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

94/323

LE COADIC, Yves F.: La mesure dans le centre documentation électronique = Documentaliste. 31.vol. 1994. 2.no. 78-82.p. Bibliogr. 6 tétel.

Res. angol nyelven

Az elektronikus információk mérési lehetőségei*Bibliometria; Dokumentum -gépi információhordozón*

Nem könnyű mérési munkákat végezni a könyvtárakban és információs központokban. A számítógépesítésnek köszönhetően jelentős fejlődés várható az ún. infometria területén. A szerző bemutatja az elektronikus információs központot és az ott használt információs technikát. Meghatározza az ott végzett mérések tárgyát, a mértékegységeket és javaslatot tesz az alkalmazható infometriai eljárásokra.

(Autoref.)

94/324

COX, John - HANSON, Terry: CD-ROM: still transient after all these years? = Libr.Assoc.Rec. 96.vol. 1994. 4.no. 210-211.p. Bibliogr. 8 tétel.

Még mindig átmeneti technológiának tekinthető a CD-ROM?*CD-ROM; Hatékonyság*

Tony McSean és Derek Law 1990-es cikkükben (Letűnő technológia a CD-ROM? – lásd a 91/271-es tételszámon) a CD-ROM-nak mint adatbázisterjesztő hordozónak igen sok hiányosságára hívták fel a figyelmet, s végeredményben kétségbe vonták a CD-ROM jövőjét. Mások a CD-ROM védelmére keltek (C. Chadwyck Healey: A CD-ROM védelmében – lásd a 91/369-es tételszámon). Azóta három év telt el. Látszatra a CD-ROM virágzik, jövője kétségbevonhatatlan,

hiszen az akkori 732 gyártó 817 féle termékéhez képest ma 4050 vállalat 5503 féle adatbázist forgalmaz. A szerzők mégis úgy látják, hogy a CD-ROM-nak erősen meg kell küzdenie azért, hogy hosszú távon pályán maradjon az egyéb információhordozók mellett. A CD-ROM jelenlegi helyzetét a korábbi bíráló cikk kritériumainak alapján vizsgálják meg.

– *Olcsóság.* Az árak csökkenése kétségtelen, de kevés jele van annak, hogy a forgalmazók a gyorsan változó szakterületeken gyakoribb aktualizálásokkal növelnék a termékek értékét.

– *Tárolókapacitás.* 1990-ben a CD-ROM 550 megabájt tárolására volt képes. Az ígéretek ellenére ez nem növekedett, miközben a mágneslemezek kapacitását a CD-ROM-énak négyszeresére sikerült megnövelni.

– *Többfelhasználós lehetőség.* A CD-ROM hálózatok megvalósultak és terjednek, de ezen a területen még mindig sok a probléma, nem beszélve arról, hogy a telepítés és üzemeltetés komoly technikai szakértelmet kíván.

– *Egységes használói interfész.* A CD-ROM kiadók számának növekedésével az eltérő keresőszoftverek száma is növekedett, s a szabványosítási törekvéseknek jelét sem látni.

– *Több adatbázis egyidejű kereshetősége.* Jelenleg az egyes adatbázisokban csak külön-külön lehet keresni, de a keresőkérdés – ugyanazon kiadó termékeinek esetében – átvihető az egyik adatbázisból a másikba.

– *A keresés gyorsasága.* A CD-ROM meghajtók fejlődése ellenére (az adatelérési sebesség közel négyszeresére növekedett) a keresés még mindig lassúnak, sőt – bonyolultabb keresőkérdések esetében – elfogadhatatlanul lassúnak mondható.

– *Multimédia-lehetőség.* Megjelentek a hangot, grafikát és videót tartalmazó CD-ROM-ok, de ezeknek meg kell küzdeniük a piacon rendelkezésre álló egyéb multimédia termékekkel – ilyenek a CD-ROM XA, a CD-I, a DVI és a Photo-CD. A kompatibilitás ezek között ma még minimális.

– *„Robusztusság”.* Egyfelhasználós környezetben nincs fejlődés e tekintetben. A lemezek továbbra is eltörhetők, ellophatók és beerőltethetők egy floppy-meghajtóba. Meglepő, hogy a legtöbb meghajtó esetében nincs meg a hozzáférés letiltásának a lehetősége, akár hardver-, akár szoftvereszközökkel.

Kezdetben a CD-ROM egyik legnagyobb vonzerejének – főleg az online kereséssel szem-

beállítva – azt tartották, hogy ha az előfizetési díj fejében számtalan keresést lehet benne végezni, tehát ezek a keresések „ingyenesek”. Napjainkra már legalább ötféle olyan médium áll rendelkezésre, amely a CD-ROM-hoz hasonlóan az ingyenességet, a gyorsaságot és a kényelmes használatot tűzte a zászlajára, s amelyek sok tekintetben fölülmúlják a CD-ROM képességeit (a felsőoktatási hálózatok, az online keresés, a mágneslemezek, a mágnesszalagok és a hajlékony lemezek).

(Novák István)

94/325

SIMPSON, Evelyn - DUNCAN, Stephen - MACMURDO, George: Networking CD-ROMs: technical overview and the view from the Manchester Business School = J.Inf.Sci. 20.vol. 1994. 1.no. 46-54.p. Bibliogr.

CD-ROM hálózat szervezése; műszaki szempontok és a Manchesteri Kereskedelmi Főiskola gyakorlata

CD-ROM; Főiskolai könyvtár -kereskedelmi; Helyi gépi hálózat

A CD-ROM használat ma már természetes: különféle adapterek (köztük a Small Computer Serial Interface – SCSI) csatolják PC-hez, Apple Mac-hez, UNIX munkaállomásokhoz a CD-ROM meghajtókat, és már több mód van a helyi hálózatban való használatra is.

A hálózatba kötés legegyszerűbb módja, ha a meghajtót a hálózat egyik gépére kapcsolják, új betűjelet (pl. „I”) adnak neki és egy „share” programmal már a hálózat egészéről elérhető a CD-ROM. E módszer rendkívül olcsó és csak egy gépre kell meghajtó-szoftver. Hátránya, hogy lassú, és gyakorlatilag legfeljebb 10 használóig működik.

A kliens-szerver rendszer esetén a meghajtót vagy a file-szerverre kötik, vagy egy dedikált CD-ROM-szervert installálnak. Míg az előbbi meglehetősen hasonló az első megoldáshoz, az utóbbi használatának előnye, hogy hatékonyan segít sok felhasználót egyidejűleg a CD-ROM használatához, és „juke box”-szal is kombinálható. Hátránya, hogy minden kliensgépen (munkaállomáson) is ott kell lennie a meghajtó szoftvernek, va-

lamint, hogy a hálózat egy gépét lefoglalja a szerverfunkció.

Az operációs rendszeren alapuló CD-ROM hálózat, mivel a hálózatot működtető rendszer természetes része, rendkívül gyors hozzáférést biztosít, s a munkaállomásokon csak a hálózati szoftvernek kell meglennie. Annak ellenére, hogy ez a megoldás újabb funkcióval terheli a szervert, mégis a leghatékonyabb hálózati CD-ROM-használati lehetőség.

Egy alternatív út a CD-ROM (indirekt) hálózati használatára a lemez tartalmának harddiszke való átmásolása. Kétségtelen, hogy a winchesteren lévő információ lényegesen gyorsabban érhető el, mint a CD-ROM-on lévő, viszont a szükséges merevlemez nagyban megdrágítja a megoldást, a felújítás pedig sokkal időigényesebb, és még szerzői jogi problémákkal is számolhatunk.

(Mohor Jenő)

Lásd még 294, 300

Kommunikációs technikák

94/326

TOMER, Christinger: Trends in electronic mail = Microcomp. Inf. Manage. 10.vol. 1993. 4.no. 257-280.p. Bibliogr.

Az elektronikus levelezés fejlődési irányai

Elektronikus posta

Az elektronikus levelezés volumene figyelemre méltó mértékben nő, világszerte kb. 30 millióan használják. Az Electronic Mail Association (EMA) becslései szerint évente 20-30%-kal nő a felhasználók száma, 1995-re várhatóan eléri legalább az 50 milliót. Ahogy bővül a hozzáférési lehetőség és a használat, úgy támasztanak egyre összetettebb igényeket a felhasználók. Nagyobb rugalmasságra, több funkcióra vágnak az üzenetek cseréje, valamint az információk és az adatfájlok átvitele terén. A cikk ismertet néhányat a felmerülő igények közül, és a két „versengő” szabványt tárgyalja: a CCITT (Consultative

Committee for International Telephone and Telegraph) X.400-át (Open Systems Interconnection Message Handling System) és a másik szabványt, amely olyan protokollokat és kiterjesztéseket tartalmaz, amelyek az Interneten az elektronikus postai forgalom működési feltételeit biztosítják. Ezek közül a legfrissebb a Multipurpose Internet Mail Extensions, amely az összetett dokumentumok kezelése felé mutat.

A cikk arra is kitér, hogy hogyan befolyásolják az e szabványokban végrehajtott változtatások az elektronikus posta funkcióit és minőségét. Leírja az elektronikus posta működését, a szabványosítás eddigi és jövőbeni szerepét fejlesztésében, a közlési lehetőségek fejlődési kilátásait és az elektronikus posta használatát az információ visszakeresésében.

(Autoref.)

94/327

SUMMERHILL, Craig A.: Connectivity and navigation. An overview of the global inter-networked information infrastructure = IFLA J. 20.vol. 1994. 2.no. 147-157.p. Bibliogr.

Res. francia, német és spanyol nyelven

Kapcsolódási lehetőség és navigáció. A globális hálózati információs infrastruktúra áttekintése

Gépi információkeresés; Számítógép-hálózat; Szoftver

Az Internet számítógép-hálózatok összessége, amely az egész világot átfogja, minden kontinensre kiterjed. Szolgáltatásainak fejlesztése nagy lehetőségeket kínál a könyvtáros szakmának. A cikk áttekinti a jelenlegi alkalmazásokat és vizsgálja az NSFN (National Science Foundation Network, az USA országos gerinchálózata) szerepét. Vizsgálja az információs környezet architektúráját és számba veszi a megbízható és pontos nagyterjedésű hálózatok létrehozásával kapcsolatos legfontosabb kihívásokat. Az érdeklődő könyvtárosok és műszaki szakemberek bekapcsolódását olyan szervezetek segítik, mint a

Coalition for Networked Information és az Internet Engineering Task Force.

(Autoref.)

94/328

HOLM, Liv A.: Connectivity and protocols. The technical side: OSI and TCP/IP, FTP, TELNET, SR, ILL, Update = IFLA J. 20.vol. 1994. 2.no. 159-170.p. Bibliogr.

Res. francia, német és spanyol nyelven

Kapcsolódási lehetőség és protokollok. A műszaki oldal: OSI, TCP/IP, FTP, TELNET, SR, ILL, Update

Szabvány; Számítógép-hálózat; Szoftver

A hálózatokat különböző rétegekkel szokták modellezni. Minden egyes réteghez egy vagy több szolgáltatást rendelnek hozzá, és mindegyikhez egy protokollt dolgoznak ki. A könyvtári szolgáltatásokra két OSI (Open Systems Interconnection) alkalmazói szintű protokollt határoztak meg, ezek az SR és az ILL (Search and Retrieve, Interlibrary Lending; információkeresés ill. könyvtárközi kölcsönzés – KKK). Az alapul szolgáló rétegek OSI szolgáltatások, de néhány megvalósítás a TCP/IP-t használja, néhány pedig az OSI és a TCP/IP keverékét. A közvetlenül TCP/IP-re alapuló rendszerek nem tudnak azokkal kommunikálni, amelyek csupán OSI-alapúak. A cikk ismerteti az OSI vagy a TCP/IP választása mellett szóló érveket és ellenérveket. Az OSI és a TCP/IP hálózatok között kapukra van szükség. Mind az ISO (International Standardization Organization) SR protokollja, mind az ANSI (American National Standards Institute) Z39.50 protokollja információkeresésre szolgál. Az SR szinte a Z39.50 része, de lehetséges, hogy a jövőben azonosává válnak. Csak egy protokoll áll rendelkezésre a KKK-hez, az ISO-é. Három modellt tartalmaz a KKK-re és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokra nézve. Az egyéb szolgáltatásokról (Explain, Scan, Update) jelenleg folyik a vita az ISO TC 46 bizottságban. A könyvtárosoknak olyan hálózati szolgáltatásokra is szükségük van, mint a fájlátvitel, a távoli bejelentkezés, ka-

lauzok és elektronikus posta. Ezeket tárgyalja a cikk.

(Autoref.)

94/329

DEMPSEY, Lorcan: Networks, standards and end-user information services = VINE. 93.no. 1993. 3-11.p. Bibliogr. 7 tétel.

Hálózatok, szabványok és a végfelhasználónak nyújtott információs szolgáltatások

Gépi információkeresés; Szabvány; Számítógép-hálózat

A hálózatépítés most már mindenütt előfordul a gépesítési törekvések között, ezért igen nagy az igény olyan szabványok iránt, amelyek megkönnyítik a rendszerek elérését a végfelhasználók számára, akik igen sokféle képességűek lehetnek. A cikk felvázolja a hálózatok fejlesztésének kérdéseit, különös tekintettel a könyvtári tevékenységre, és ismerteti néhány kapcsolódó, meglévő és fejlesztés alatt álló segédletet és szabványt.

(Autoref.)

94/330

WÜST, Ruth: Eine Einführung in den Z39.50. Ein neuer Standard und seine Bedeutung für Bibliotheken = ABI-Tech. 14.vol. 1994. 1.no. 21-26.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven.

Bevezetés a Z39.50 szabványba. Az új szabvány jelentősége a könyvtárak számára

Szabvány; Számítógép-hálózat

A cikk ismerteti a szabványt és kliens-szerver környezetét, a szabvány funkcióit és hálózati alkalmazását (pl. Internet). A Z39.50 szabvány alkalmazása könyvtári rendszerekben egyszerű hozzáférést biztosít az információhoz, platformtól vagy helytől függetlenül. Olyan felhasználói kör-

nyezetet teremt, amely a kapcsolat mindkét oldalán független a forgalmazótól.

(Autoref.)

94/331

COREY, James F.: A grant for Z39.50 = Libr.Hi Tech. 12.vol. 1994. 1.no. 37-47.p.

A Z39.50 szabványra alapuló szoftverek kifejlesztése és kipróbálása

Gépi információkeresés; Szabvány; Szoftver

1990 szeptemberében az Oktatási Minisztérium három évre támogatást ítelt meg a Floridai Könyvtáratomatizálási Központnak (Florida Center for Library Automation, FLCA), amely az állami egyetem keretében működik. A támogatás célja egy olyan szoftver kifejlesztése, amely megfelel az ANSI Z39.50 információkeresési protokoll szabványnak. A Z39.50 szoftver az OSI (Open Systems Interconnect) kommunikációs protokollon keresztül működne, a NOTIS rendszerrel integráltnak, amelyet Florida 9 állami egyeteme használ. A szoftver tesztelésére az FCLA más szoftverfejlesztőket keresett meg, akik szintén vállalkoznának a Z39.50-nel összhangban lévő rendszerek létrehozására. Az FCLA megalapította a Z39.50 alkalmazói csoportot, amely azóta a szabvány javításával foglalkozik és alkalmazását szorgalmazza a könyvtári rendszerek észak-amerikai piacán. Már a program indulásakor világossá vált, hogy a TCP/IP-t nagyobb mértékben használják majd a Z39.50 üzenetek továbbítására, mint az OSI-t. Az FCLA ezért a TCP/IP-t is beépítette tervébe. 1993 szeptemberére, amikor a támogatás lejár, egy olyan működő Z39.50 rendszer áll majd rendelkezésre, amely mind az OSI, mind a TCP/IP hálózatokon tud majd kommunikálni.

(Autoref.)

Lásd még 307

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárgépesítés általában

94/332

GLOGOFF, Stuart: The Staff Creativity Lab: promoting creativity in the automated library = J.Acad.Libariansh. 20.vol. 1994. 1.no. 19-21.p.

Könyvtári Kreativitási Laboratórium; a kreativitás támogatása számítógépesített könyvtárban

Egyetemi könyvtár; Gyakorlati képzés; Számítógépesítés; Továbbképzés

Egy neves amerikai könyvtári szakértő mondta: ha hamarosan nem lassul le a technikai fejlődés, kénytelenek leszünk új eszközöket találni, hogy lépést tartsunk ezzel a rohanással. Mivel a fejlődés egyáltalában nem lassul, valóban itt az ideje kitalálni valamit, hogy megbirkózzunk a kihívással. Az Arizonai Egyetemi Könyvtárban már sikerült is, úgy hívják: Könyvtári Kreativitási Laboratórium (angol rövidítése: SCL).

1991-ig meglehetősen szegényes volt a könyvtár technikai ellátottsága, kevesen férték hozzá a személyi számítógépekhez, és általában csak a szövegszerkesztő programokat használták. Ekkor azonban az IBM adományának jóvoltából több mint 100 PC-hez jutottak hozzá, melyből tucatnyit egy olyan „műhelyben” helyeztek el, ahol a könyvtárhasználati oktatás és a személyzet képzése folyik. Még egy laboratórium berendezését tette lehetővé az Apple Computertől kapott 9 Macintosh gép, lézernyomtató és szkennerek.

A pszichológusok szerint a kreativitás nagyon fontos egy szervezet munkájában. Mivel a dolgozókat minden inkább a hagyománytiszteltetle